

INLEIDING

Normen voor sport zijn de NOC*NSF-normen zoals gepubliceerd in sportaccom

Deze normen zijn aan verandering onderhevig

De nieuwste norm is telkens van toepassing, met inachtneming van de spelregels, zoals beschreven in het concept-eindrapport

De huidige normen zijn in dit spreadsheet opgenomen om gemeente, verenigingen en stichtingen inzicht te geven in het begrip

basisvoorziening

Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de regels, richtlijnen en aanbevelingen opgenomen, die de KNVB hanteert voor de uitvoering en inrichting van wedstrijdvelden en trainingsvelden. Het gaat om een combinatie van reglementaire eisen (ofwel: de regels), algemeen

Regels

De 'regels' zijn de formele bepalingen met een verplichtend karakter, afkomstig uit de (officiële) 'Spelregels', evenals uit de algemene reglementen, wedstrijdreglementen en bestuursbesluiten. De regels betreffen de minimeisen. Deze zijn van toepassing op alle accommodaties van amateurvoetbalverenigingen conform het Reglement Wedstrijden Amateurveldvoetbal. In het jaarlijkse Bewaarnummer kunt u een verkorte versie vinden van deze publicatie.

Richtlijnen en aanbevelingen

De 'richtlijnen en aanbevelingen' beschrijven de uitvoerings- en inrichtingsaspecten die zijn gebaseerd op gangbare uitgangspunten en praktische inzichten. Hiermee geeft de KNVB aan hoe de vereniging een accommodatie het beste kan (laten) inrichten/uitvoeren. Over het algemeen bestaat hierover overeenstemming met gemeenten en bedrijfsleven. Toch is de vereniging vanzelfsprekend vrij om deze aanbevelingen wel, in het geheel niet of maar voor een deel op te volgen. De aanbevelingen kunnen ook afkomstig zijn van andere organisaties, zoals bijvoorbeeld leveranciers. Deze aanbevelingen

Meer informatie

In dit hoofdstuk zijn de laatste inzichten en bestuursbesluiten aangaande het veldvoetbal opgenomen. Voor aanvullende vragen kunt u contact opnemen met de KNVB dan wel de website van de KNVB raadplegen.

Afmetingen speelveld

Regels

In Nederland moeten de voetbalvelden voldoen aan de onderstaande afmetingen. Het gaat om zuivere (netto) maten inclusief belijning, exclusief de uitloop rondom.

11 tegen 11 (standaardveld)

- minimaal 100 x 64 meter
- maximaal 105 x 69 meter
- internationaal 105 x 68 meter

9 tegen 9 (onder meer: E-pupillen)

- minimaal 68 x 56 meter
- maximaal 73 x 60 meter

7 tegen 7 (onder meer: pupillen, 35+ en 45+)

- minimaal 60 x 42,5 meter
- maximaal 70 x 55 meter

4 tegen 4 (onder meer: mini-pupillen)

- minimaal 30 x 20 meter

maximaal 40 x 30 meter

De Spelregels, uitgegeven door de IFAB, geven wat de afmetingen betreft ruimte voor meer mogelijkheden. Uit oogpunt van uniformiteit heeft de KNVB echter (al in 1909) besloten om voor de Nederlandse situatie minimum- en maximumafmetingen

Aanbeveling

11 tegen 11

Uit voetbaltechnisch oogpunt verdient het aanbeveling het hoofdveld te voorzien van de maximale afmetingen 105 x 69 meter of 105 x 68 meter (internationaal) plus uitloop rondom. Afhankelijk van de grootte, het competitieniveau en de ambitie van de vereniging kan het zinvol zijn nog een tweede speelveld van deze afmetingen in te richten.

Voor de overige velden kan worden volstaan met de afmetingen van 100 x 64 meter plus uitloop.

Tussentijdse maten zijn toegestaan, mits de verhouding tussen lengte en breedte (globaal) hetzelfde is.

Een aanpassing aan de maatvoering mag niet ten koste gaan van de uitlopen.

9 tegen 9

Negen tegen negen voetbal wordt voornamelijk gespeeld door de E-pupillen

Bij deze voetbalvorm loopt het speelveld in de lengte globaal van de 16 meterlijn van het ene strafschoopgebied tot de 16 meterlijn van het andere strafschoopgebied. De beide strafschoopgebieden worden daarbij in de breedte aan beide zijden met hoedjes over een afstand van ca. acht meter verlengd, zodat de totale breedte van het speelveld ca. 56 meter bedraagt.

7 tegen 7

Bij deze voetbalvorm zijn de globale afmetingen van het veld die van een half speelveld.

Op een normaal speelveld kunnen maximaal twee 7 tegen 7-velden worden uitgezet.

4 tegen 4

De voetbalspelvorm 4 tegen 4 wordt voornamelijk gespeeld door mini F-pupillen (5- en 6-jarigen) en staat doorgaans in De veldjes kunnen worden uitgezet op een normaal speelveld.

De bestaande grenslijnen, pylonen en markeringshoedjes zijn daarbij te gebruiken als veldafbakening. De lengte en breedte
Uit voetbaltechnisch oogpunt verdient een afmeting van 40 x 20 meter de voorkeur.

Uitloopruijnte

Algemeen

Rondom elk speelveld moet een veiligheidszone aanwezig zijn: de uitloopruijnte. De gestelde eisen aan het speelveld - zoals die met betrekking tot vlakheid, profilering, ontwatering en begroeiing - zijn eveneens van toepassing op deze bij het veld behorende ruimte. Lichtmasten, speelveldafzetting, ballenvangers, evenals gebouwen, vlaggenmasten, bomen/beplanting, verharde paden, cameraposities et cetera worden in dit verband als obstakels beschouwd en mogen niet in de uitloop

Regels

11 tegen 11

Binnen 4 meter uit de grenslijnen mogen zich tijdens wedstrijden geen obstakels bevinden anders dan de voorzieningen die tot het spel behoren. Voor dug-outs en uitklapbare pupillendoelen geldt het volgende:

Dug-outs mogen binnen de uit-loopruijnte staan, op minimaal 3 meter uit de zijlijn.

Uitklapbare pupillendoelen mogen, ingeklapt, binnen de uitloopruijnte staan op minimaal 3,50 meter uit de zijlijn.

De uitloopruijnte moet van hetzelfde materiaal zijn als het speelveld of moet bestaan uit kunstgras waarbij het kunstgras op 1 meter uit de zijlijn is aangebracht. Dit kunstgras moet dezelfde sporttechnische eigenschappen bezitten als het natuurgrasveld. De aansluiting moet drempelvrij verlopen, zodat geen gevaar voor de spelers kan ontstaan.

De laatste 0,5 meter van de uitloop mag zijn uitgevoerd in een verhardingsmateriaal, zodanig dat de vlakheid van het veld

9 tegen 9

Binnen 3 meter uit de grenslijnen mogen zich tijdens wedstrijden geen obstakels bevinden (andere dan de voorzieningen die De uitloopruimte moet van hetzelfde materiaal zijn als het speelveld. De laatste 0,5 meter van deze ruimte mag verhard zijn, waarbij de vlakheid van het veld gewaarborgd moet blijven.

7 tegen 7

Binnen 2 meter uit de grenslijnen mogen zich tijdens wedstrijden geen obstakels bevinden (andere dan de voorzieningen die De uitloopruimte moet van hetzelfde materiaal zijn als het speelveld. De laatste 0,5 meter van deze ruimte mag verhard zijn, waarbij de vlakheid van het veld gewaarborgd moet blijven.

Aanbeveling

Aanbevolen wordt bij twee naast elkaar gelegen velden een onderlinge tussenafstand van tenminste $2 \times 4 = 8$ meter aan te houden. Dit mag ook tot minimaal $2 \times 3 = 6$ meter zijn, mits zich tussen beide velden geen obstakels bevinden. Hierbij moet wel rekening met toekomstige veranderingen worden gehouden, zoals het plaatsen van lichtmasten, ballenvangers,

Als bij velden die in elkaars verlengde of haaks op elkaar liggen, sprake kan zijn van hinderlijke spelbeïnvloeding of gevaarlijke situaties, dan moet de obstakelvrije tussenruimte minimaal 8 meter bedragen. In dergelijke situaties is het raadzaam om achter de doelen ballenvangers te plaatsen. Bij velden die in een later stadium een afzetting krijgen, is het verstandig om

Afronden van hoeken

Het is toegestaan de hoeken van een speelveld af te ronden, mits de afstand tot de hoekvlagstok tenminste 4 meter blijft. Er

- of de veldafzetting blijft rechthoekig;
- of de afzetting volgt de ronding van het speelveld.

In het eerste geval wordt in de hoek van het veld een verharding aangebracht die aansluit bij het maaiveld en bij de overige

In het tweede geval kan de vrijkomende ruimte ten goede van het pad rond het speelveld komen.

Fig. E2.64.2.1 Detailuitwerking uitloopruimte

Belijning

Regels

11 tegen 11

Het speelveld moet, conform de plattegrond (zie figuur E2.64.2.2), gemarkeerd zijn met duidelijke lijnen, dus niet door gleuven. De lijnen zelf behoren tot de gebieden die ze begrenzen.

Alle lijnen moeten tussen 10 en 12 centimeter breed zijn.

De doellijnen moeten even breed zijn als de doelpalen en de doellat.

De achterkant van de doelpalen moet samenvallen met de buitenkant van de doellijn.

De strafschoep- en de middenstip hebben een diameter van 20 centimeter, met een toegestane afwijking van 2 centimeter.

Logo's en emblemen van bonden, clubs en anderszins, evenals welke vorm van reclame dan ook, mogen niet worden op het speelveld,

- in de eerste meter van de uitloop,
- in de instructiezone, in het door doelnet en doellijn begrensde gebied
- en op de veldinrichting.

Behalve de officiële lijnen mogen er binnen het speelveld géén andere lijnen zijn. Dit geldt eveneens voor de lijnen die doelverdedigers met de hak van hun schoen aanbrengen in het doelgebied.

Het aanbrengen van het 9,15 meter-lijntje op de achterlijnen is door de KNVB verplicht gesteld.
Op velden waar standaardelftallen standaard hun wedstrijden spelen, is de instructiezone verplicht.

9 tegen 9

Zelfstandige 9 tegen 9-velden

Het speelveld wordt uitsluitend doorgrenslijnen afgebakend, een andere belijning is niet noodzakelijk.
Het penaltygebied heeft een grootte van 10 x 24 meter
De strafschoopstip is op 8 meter aangebracht.
De grenslijnen behoren tot het speelveld.
De breedte van de lijnen is op grasvelden 10 tot 12 centimeter. Bij zelfstandige 7 tegen 7-velden, in het bijzonder die van kunstgras, volstaat een breedte van 6 tot 12 centimeter.

Niet zelfstandige 9 tegen 9-velden

Niet zelfstandige 9 tegen 9-velden worden uitgezet met hoedjes/pionnen:

7 tegen 7

A) Zelfstandige 7 tegen 7-velden

Het speelveld wordt uitsluitend door grenslijnen afgebakend, een andere belijning is niet noodzakelijk.
Het penaltygebied heeft een grootte van 11,25 x 27,5 meter
De strafschoopstip is op 8 meter aangebracht.
De grenslijnen behoren tot het speelveld.
De breedte van de lijnen is op grasvelden 10 tot 12 centimeter. Bij zelfstandige 7 tegen 7-velden, in het bijzonder die van kunstgras, volstaat een breedte van 6 tot 12 centimeter.

B) Niet zelfstandige 7 tegen 7-velden

Voor belijning van 7 tegen 7-velden geldt dat:

de belijning op alle kunstgras- en natuurgrasvelden mag worden aangebracht, met uitzondering van de velden bestemd voor de grenslijn aansluit op de 5,5 meterlijn, 2 meter vanaf de middellijn tot aan de zijlijnen van het standaardveld;
het een doorgetrokken belijning betreft;
de kleur van de belijning niet wit mag zijn;
de belijning van het standaardveld ononderbroken moet zijn;
naast de grenslijnen: penaltystippen en een middenstip mogen worden aangebracht;
de breedte van de belijning 6 tot 12 centimeter bedraagt;
velden voor de uitgesloten categorieën en klassen en velden zonder bovenstaande belijningen, afgebakend moeten zijn met
a) op één veld twee wedstrijden gelijktijdig plaatsvinden of
b) er obstakels zoals vaste doelen zijn in de zogenoemde obstakelvrije zone (uitloopstrook);
de vereniging de KNVB vóór het aanbrengen van de belijning moet informeren over welk kunstgrasveld zij gaat gebruiken voor officiële KNVB-wedstijden (in de B-categorie), zodat de bond hiervoor dispensatie kan geven.

Opmerking 1:

Multifunctionele belijning op bijvelden is toegestaan, mits:

op het betreffende veld alleen officiële KNVB-wedstrijden in de B-categorie op het programma staan;
het hoofdgebruik voetbal is;
voor maximaal één ander type sport belijning wordt aangebracht;
het enkel functionele, voor wedstrijdgebruik noodzakelijke belijning betreft;
de kleur van de belijning voor deze 'tweede' sport afwijkt van de kleur van de standaard voetbalbelijning, en deze 'kleur' niet

de standaard voetbalbelijning ononderbroken blijft;
de vereniging in alle gevallen van multifunctioneel gebruik het ontwerp belijningsplan aan de KNVB ter goedkeuring voor

Opmerking 2:

Multifunctionele belijning op hoofdvelden is toegestaan, mits:

de vereniging maar één veld (zijn-de kunstgras) tot haar beschikking heeft;
het hoofdgebruik voetbal is;
de senioren mannen maximaal vierde klasse spelen;
de senioren vrouwen niet in de A-categorie spelen;
de junioren maximaal derde divisie spelen;
bij promotie naar een klasse/categorie hoger dan het voornoemde, het veld bij renovatie niet langer van deze voor maximaal één ander type sport belijning wordt aangebracht;
het enkel functionele, voor wedstrijdgebruik noodzakelijke belijning betreft;
de kleur van de belijning voor deze 'tweede' sport afwijkt van de kleur van de standaard voetbalbelijning, en deze 'kleur' niet de standaard voetbalbelijning ononderbroken blijft;
de vereniging in alle gevallen van multifunctioneel gebruik het ontwerp belijningsplan aan de KNVB ter goedkeuring voor

Aanbevelingen

De voorkeurskleur van de belijning is wit. Andere kleuren zijn in beginsel toegestaan, mits deze voldoende contrasteren. Kunstgrasvelden zijn soms voorzien van gele lijnen, terwijl bij sneeuw rood of blauw goed zichtbare kleuren zijn. Het sneeuwvrij maken van de belijning is overigens meestal ontoereikend. Veelal zal dan de zichtbaarheid verder moeten verbeteren door alsnog gekleurde lijnen aan te brengen. De kleuren van de belijning van natuurgrasvelden ontstaan door aan de kalk of belijningsverf een 'kleurpoeder' toe te voegen. Als belijningsmateriaal voor natuurgras zijn er verschillende

Gezondheidsaspecten

Het is niet toegestaan bijtende, irriterende of andere voor de gezondheid niet wenselijke materialen te gebruiken. Evenmin toegestaan is het inbranden van belijning met een gif of een ander scherp middel, waardoor geulen ontstaan en de grasmat onnodig schade ondervindt. Beter is het gebruik van vervangende middelen die de groei van het gras remmen en een langer

De KNVB adviseert het gebruik van milieuvriendelijke materialen. Een in dat opzicht geschikte mogelijkheid is het aanbrengen van zogenaamde verklikpunten. Er zijn simpele pluimpjes van kunstgras verkrijgbaar - en toegestaan - die belangrijke punten in het veld kunnen markeren. Bijkomend voordeel is dat het niet nodig is de lijnen steeds opnieuw uit te zetten. Volledige

Snijden/spuiten

Belijning voor kunstgrasvelden kan door 'insnijden' of door spuiten worden aangebracht. Gespoten belijning vervaagt gedurende de tijd; deze moet dus gedurende de levensduur meerdere malen worden aangebracht. Bij het spuiten van de belijning moeten de sporttechnische eigenschappen van de kunstgrasmat gewaarborgd blijven, evenals de veiligheid voor de spelers. Zo is zogenaamde verkitting van vezels niet toegestaan. Het meesputten van infillmateriaal moet voorkomen worden;

Speelveldafzetting

Regels

Een speelveldafzetting is verplicht bij de competitiewedstrijden van:

senioren mannen in standaardklassen;
senioren vrouwen in landelijke klassen;
A-junioren in landelijke eredivisie, eerste en tweede divisie;
B-junioren in landelijke eredivisie, eerste en tweede divisie;

C-junioren in landelijke eerste en tweede divisie.

Wanneer wedstrijden buiten deze categorieën op een veld met afrastering worden gespeeld, dan zijn onderstaande regels ook voor de velden waar deze wedstrijden op worden gespeeld van toepassing.

De speelveldafzetting moet:

- zich bevinden op minimaal 4,00 meter uit de grenslijnen en rondom gesloten zijn;
- een hoogte hebben tussen 0,90 en 1,20 meter boven maaiveld;
- een voldoende stevige en veilige constructie hebben zonder scherpe of uitstekende delen.

Behalve de hieronder genoemde personen mogen geen andere personen zich binnen de speelveldafzetting bevinden: spelers, het arbitrale trio, oefenmeester, manager, verzorger, clubarts, een verantwoordelijk bestuurslid, pupil van de week,

Bij wedstrijden moeten de openingen van de afzetting afgesloten zijn, zoals via een ketting of een dichte poort. De uitgang voor de spelers moet zodanig gesitueerd zijn dat zij de kortste weg naar de kleedkamers kunnen nemen.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om ook de wedstrijden in de reserve hoofdklasse, de reserve eerste klasse, de reserve tweede klasse en de derde divisies van de landelijke junioren op een speelveld met afzetting te laten plaatsvinden. Afhankelijk van de grootte en wensen van de vereniging en de klasse waarin zij actief is, kan het nodig zijn meerdere velden van een afzetting te voorzien. Als vuistregel geldt de aanwezigheid van een tweede afgerasterd veld bij drie of meer teams in de genoemde

In beginsel kunnen alle speelvelden die aan de afmetingen voldoen en rondom zijn voorzien van een gesloten afzetting, worden aangemerkt als reglementair. De verplichte categorieën uitgezonderd, is het ontbreken van een speelveldafzetting

Aanbevolen wordt het aantal doorgangen in de speelveldafzetting te beperken tot het aantal dat nodig is om spelers en onderhoudsapparatuur toegang tot het speelveld te verlenen. Verder verdient het aanbeveling om de leunbuis op de plaats van de vangnetten te laten doorlopen, zodat de vereniging ook achter de doelen reclameborden kan ophangen.

Om het zicht voor het publiek te verbeteren, kan voor hoofdvelden een waaivormige opstelling van de speelveldafzetting overwogen worden. Ter hoogte van de middenlijn is de uitloopruimte dan circa 5,50 meter, achter de doelen circa 6,00 meter. Een rechthoekige opstelling met overal een uitloopruimte van tenminste 4,00 meter, is echter in alle gevallen toegestaan.

Soms is het praktisch een speelveld te voorzien van een gedeeltelijke afzetting. In het bijzonder aan de zijde waar publiek zich bij voorkeur opstelt in verband met wind of zon. Of met als doel de doorloop van publiek over de velden naar achtergelegen velden te voorkomen. Bij kunstgrasvelden wordt aanbevolen een afzetting aan te brengen die is voorzien van een staafmat of anderszins harmonica-gaas. Dit gaat vervuiling van de mat tegen, onder meer doordat zo meer ballen binnen het veld blijven.

Constructie en veiligheid

De voorkeur gaat uit naar metalen staanders die onderling verbonden zijn met een metalen leunbuis. Ook andere materialen en constructies zijn toegestaan. Aanbevolen wordt uitstekende bouten van een kunststof dop te voorzien of ze af te slijpen. De scherpe punten van bevestigingsdraad bij harmonica-gaas moeten naar beneden worden gericht, al hebben kunststof bevestigingsmaterialen de voorkeur. Bij staalmatten kunnen de bovenzijde én onderzijde het best met een horizontale staaf

Toegangspoorten in de afrastering draaien bij voorkeur naar buiten.

Bij het aanbrengen van de speelveldafzetting moet ook rekening worden gehouden met het ophangen van reclameborden. In verband met het gewicht van deze borden is een zwaardere bovenbuis een goede optie, of kan de afstand tussen de palen worden aangepast; van 3,00 meter naar bijvoorbeeld 2,50 meter. Met het oog op de gewenste vrije ruimte onder de

Uit oogpunt van onderhoud (maaïen) is het wenselijk om de gehele afzetting vast te zetten in een verharding. Het is toegestaan aan de binnenzijde van de afrastering een strook verharding (tegelrand) aan te brengen met een breedte van maximaal 0,50 meter inclusief opsluitband. De tegelrand behoort aan te sluiten op het maaiveld. Bij een nieuwe afrastering brengt men tegenwoordig eerst de verharding aan, om vervolgens de gaten te boren waarin de palen komen te staan. Om in bestaande situaties kapwerk van tegels zoveel mogelijk te voorkomen, kan tussen twee rijen tegels een rij klinkers worden aangebracht. Een alternatief is om de afstand aan te passen tussen de staanders aan het straat- of tegelwerk (meestal 2,40

Tijdelijke speelveldafzetting

Bij renovatie kan het nodig zijn een ander speelveld als tijdelijk hoofdveld in te richten. Hiertoe volstaat een eenvoudige tijdelijke afzetting bestaande uit houten palen of afrasteringpaaltjes, onderling verbonden met metaaldraad of stevig touw. Het gebruik van veiligheidslint of afzettingslint is niet toegestaan. Het gebruik van dranghekken wel. Een tijdelijke afrastering moet zich bevinden op tenminste 3,00 meter uit de grenslijnen. Dug-outs worden buiten deze tijdelijke afzetting geplaatst.

Doelen

Regels

11 tegen 11

De doelen dienen in het lood op de daarvoor aangegeven plaatsen te worden aangebracht.

De binnenwerkse maten van een voetbaldoel zijn 7,32 x 2,44 x 1,50 meter.

Doelpalen en doellat moeten dezelfde breedte hebben, liggend tussen 10 en 12 centimeter.

De doelen moeten zijn voorzien van doelnetten.

De doelpalen en doellat moeten helder wit zijn.

De doelen moeten zijn verankerd in de grond.

Het gebruik van verplaatsbare doelen is niet toegestaan.

Doelpalen en doellat moeten zijn gemaakt van hout, metaal of ander goedgekeurd materiaal. Zij mogen vierkant,

Op doelpalen, doellat en doelnetten mogen geen reclame-uitingen, emblemen of (club)logo's staan.

De doelen moeten voldoen aan de norm NEN-EN 748 d.d. september 2004.

Eventuele spanstangen voor het 'opspannen' van netten moeten minimaal 2,00 meter uit de doellijn staan, in één lijn met de doelpaal. Op een afstand van 3,50 meter uit de doellijn mogen de spanpalen worden geplaatst op 0,50 meter uit de lijn met de

9 tegen 9

De binnenwerkse maten van het voetbaldoel zijn 6,00 x 2,00 x 1,50 meter (Indien niet aanwezig volstaat een doel van 5,00 x 2,00 x 1,50 meter). Doelpalen en doellat moeten dezelfde breedte te hebben, liggend tussen 6 en 12 centimeter.

De doelen moeten zijn voorzien van doelnetten.

De doelpalen en doellat moeten helder wit zijn dan wel een aluminiumkleur hebben.

Verplaatsbare doelen moeten een verankering hebben op tenminste drie punten.

De doelen moeten voldoen aan de norm NEN-EN 748 d.d. september 2004.

7 tegen 7

De binnenwerkse maten van het voetbaldoel zijn 5,00 x 2,00 x 1,50 meter.

Doelpalen en doellat behoren dezelfde breedte te hebben, liggend tussen 6 en 12 centimeter.

De doelen moeten zijn voorzien van doelnetten.

De doelpalen en doellat moeten helder wit zijn dan wel een aluminiumkleur hebben.

Verplaatsbare doelen moeten een verankering hebben op tenminste drie punten.

De doelen moeten voldoen aan de norm NEN-EN 748 d.d. september 2004.

4 tegen 4

De binnenwerkse maten van het voetbaldoel zijn 3,00 x 1,00 meter.

Doelpalen en doellat behoren dezelfde breedte te hebben, liggend tussen 6 en 8 centimeter.

De doelpalen en doellat moeten helder wit zijn dan wel een aluminiumkleur hebben.
Bij dit type doeltjes is normaliter verankering niet nodig, mits voorzien van voldoende steunvlak.

Afwijkende kleuren

Aluminiumkleurige doelen zijn niet geoorloofd bij elf tegen elf-voetbal. Het is evenmin toegestaan de onderzijde van de palen van een andere kleur verf te voorzien. Kleine deuken in een doelpaal zijn niet direct bezwaarlijk, mits er geen scherpe randen

Deuken

Bij deuken dieper dan 2 centimeter of openingen in de doelpaal is vervanging van de doelpaal verplicht.

Open nethaken

In de Europese norm NEN-EN 748 staat aangegeven dat open nethaken geen aanbeveling verdienen. Dit vanwege het risico dat er kleding of lichaamsdelen achter kunnen blijven haken. Dit wordt door de KNVB onderschreven.

Aanbevelingen

Zogenaamde P-doelen of doelen met een andere vorm van netbevestiging, zoals spanstangen, zijn toegestaan mits deze blijvend in het lood zijn gesteld. P-doelen hebben als voordeel dat er gemakkelijker gemaaid kan worden wanneer het net is opgeklapt. Een nadeel is dat P-doelen vaak achteroverhangen en uit het lood komen te staan. Een voldoende diepe bodemverankering is derhalve belangrijk. Een ander aandachtspunt is de aanwezigheid van steunbeugels tussen de doellat en de netsteunen, waardoor deze niet naar binnen kunnen buigen. Een zwak punt blijkt nogal eens de hoekconstructie te zijn.

Aanbevolen wordt de doelhoogte instelbaar te laten zijn. Gebleken is dat het 'uitvullen' van de doelgebieden tot ophoging leidt, zodat de doelhoogte na enige tijd niet meer correct is. In de Spelregels staan geen toleranties ten aanzien van deze hoogte aangegeven. De KNVB gaat ervan uit dat de vereniging de doelhoogte aan het begin van het seizoen opmeet en zo

Hoekverbindingen moeten zodanig zijn geconstrueerd dat doelpaal en doellat één geheel vormen, zonder scherpe uitsteeksels. Bouten, moeren, nethaken en verstevigingsstukken moeten zo nodig worden weggewerkt. Aanbevolen wordt ondersteunende beugels zodanig aan te brengen dat deze niet leiden tot verandering van het doelvlak en dat de bal daardoorheen niet het doel weer kan verlaten. De kokers waarin de doelen staan, moeten voldoende diep zijn en mogen niet

---

Verplaatsbare doelen

De Spelregels sluiten het gebruik van verplaatsbare doelen niet uit. De *International Board* geeft wel aan dat deze doelen deugdelijk in de grond moeten worden verankerd. De KNVB heeft echter besloten deze regel niet over te nemen en het gebruik van verplaatsbare doelen in beginsel te verbieden. Voor een aantal gebruikssituaties geldt een uitzondering:

In bepaalde, tijdelijke situaties, zoals bij renovatie van een veld, kan het gedurende korte tijd nodig zijn gebruik te maken van verplaatsbare doelen. Verankering of verzwaring is in dit soort situaties altijd verplicht.

7 tegen 7

Vaste of demontabele pupillendoelen die in grondkokers worden geplaatst en na de wedstrijd weer worden verwijderd, hebben de voorkeur. Het kost iets meer werk, maar is wel veiliger. Breng bij gebruik van verplaatsbare doelen de verankering aan op tenminste drie punten; het best aan de drie zijden van het grondvlak. De scheidsrechter of spelleider moet toezien op een deugdelijk aangebrachte verankering die geen gevaar oplevert. Er zijn ook doelen waarvan het bodemraam verzwaaard kan worden met vaste of afneembare gewichten. Dit is een goed alternatief, mits de verzwaring consequent wordt aangebracht en

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt verplaatsbare doelen die niet in gebruik zijn - buiten de uitlopen- met een ketting en stevig slot vast te maken: aan elkaar, aan de omrastering of aan een gebouw. Zo kan niemand deze zonder toezicht verplaatsen of als speeltoestel gebruiken. Voor gebruik van verplaatsbare doelen op trainingsvelden wordt geadviseerd eenzelfde handelwijze te

Geadviseerd wordt de doelen te verplaatsen in plaats van ze te slepen. Bij voorkeur vindt dit onder toezicht plaats en met minimaal vier personen. Verslepen tast namelijk vaak de hoekverbinding aan. Het gebruik van verplaatsbare doelen met

Voor het verplaatsen zijn ook speciale karretjes verkrijgbaar. Let er bij aankoop op dat de doelen voldoende grondvlak hebben in relatie tot het opstaande doelvlak. De NEN-EN norm beveelt 2,00 meter aan. Verplaatsbare doelen dienen op een voldoende vlakke en stabiele ondergrond te worden geplaatst. Het gebruik van verplaatsbare (pupillen)doelen met

Inklapbare pupillendoelen

Een bijzondere variant van verplaatsbare doelen, zijn inklapbare pupillendoelen. Het doelframe is voorzien van een (dubbel)scharnierende constructie, die het mogelijk maakt het doel in zijn geheel tegen de afrastering te schuiven en zo de uitloop vrij van obstakels te houden. Dit type doelen is veel in gebruik bij kunstgrasvelden, omdat het lastig is hierop de

Uitsluitend voor pupillen is de toepassing van inklapbare doelen toegestaan mits:

Bij gebruik

het doel(frame) op de juiste plaats op de doellijn is te plaatsen, met de achterzijde gelijk aan de buitenkant van de doellijn; tijdens het spel het doel op zijn plaats blijft staan en niet is te verschuiven bij aanraking; ondersteunende beugels zodanig zijn aangebracht dat deze niet tot verandering van het doelvlak leiden en de bal de constructie niet kan leiden tot verandering of beschadiging van het speelveld en de uitloop; het doel is voorzien van een doelnet waarbij de keeper voldoende ruimte krijgt; doelpalen en doellat een witte of aluminium kleur hebben.

Na gebruik

de constructie met de rug tegen de afrastering of ballenvanger wordt geplaatst; in ingeklapte toestand de afstand tussen de voorzijde van de constructie en de zijlijn tenminste 3,50 meter bedraagt.

Constructie en veiligheid

De totale constructie moet voldoende sterk en stijf zijn, opdat bij herhaald gebruik de functie gehandhaafd blijft. In uitgeklapte toestand moet de constructie zodanig geborgd zijn dat het doel op zijn reglementaire plaats blijft staan. In ingeklapte respectievelijk uitgeklapte toestand dient de constructie zodanig geborgd te zijn dat het doel niet spontaan kan. De borging moet niet gemakkelijk ongedaan te maken zijn. De afstand tot de doellijn moet instelbaar zijn. Het doelframe en de overige constructie mogen geen scherpe of uitstekende delen bezitten. Uitstekende bouten moeten afgeslepen worden of worden afgeschermd met kunststof doppen. Randen moeten afgerond worden en er moet zorg gedragen worden voor dat nethaken niet buiten de palen uitsteken (ingebouwde nethaken hebben). Er moet rekening worden gehouden met ongewenst gebruik (bijvoorbeeld als klimrek).

Doelnetten

Regels

Het gebruik van doelnetten is verplicht. Doelnetten moeten op doelmatige wijze aan de doellat, de doelpalen en bodem zijn bevestigd. Doelnetten moeten zodanig worden ondersteund dat ze de doelverdediger niet hinderen. Het is verboden in de doelnetten reclame-uitingen, namen, emblemen of (club)logo's aan te brengen. Het is verboden in doelen en -netten camera's, microfoons, enzovoort aan te brengen.

Per veld moeten doelnetten dezelfde kleur(en) hebben.

De doelnetten moeten voldoen aan de norm NEN-EN 748 d.d. september 2004.

De maaswijdte bedraagt maximaal 12 centimeter. Voor speciale situaties zijn fijnmazige netten met een wijdte van 4 à 5

De doelnetten moeten dusdanig aan doelpalen en -lat vastzitten dat er geen bal door de opening tussen net en paal/lat kan. Bij gebruik van nethaken mag de onderlinge afstand maximaal 25 centimeter zijn. Andere bevestigingsconstructies zijn toegestaan, mits deze tot hetzelfde resultaat leiden. Doelnetbevestigingsconstructies mogen niet leiden tot scherpe of

Doelnetbeugels moeten op 2,44 meter hoogte aan de doelpalen worden bevestigd. Het materiaal van de beugels moet voldoende stijf zijn om doorhangen te voorkomen. Het doelnet moet ook voldoende ruim zijn, zodat het niet te strak wordt

De vrije ruimte die de doelverdediger tot zijn/haar beschikking moet hebben is minimaal 1,50 meter en op doellathoogte minimaal 0,80 meter (NEN-EN 748). Bij P-doelen is het verplicht erop toe te zien dat het doelnet niet doorhangt en daardoor de keeper hindert. Indien nodig moet een kabel/touw tussen de netsteunen worden gespannen. Om het naar binnen buigen

Aanbeveling

Witte doelnetten van stevig nylon hebben, vanwege betere contrastwerking, de voorkeur. Gekleurde netten zijn toegestaan mits per veld de doelnetten dezelfde kleur(en) hebben. De maaswijdte moet zodanig zijn dat een bal het doel niet via het net

Doelnetten kunnen op meerdere manieren aan de grond worden bevestigd: via losse pennen, via latten met pennen of via opklapbare doelnetbeugels. De laatste zijn uit oogpunt van onderhoud de beste keus. De losse pennen, of latten met pennen, zijn bij kunstgrasvelden minder aanbevelenswaardig, in verband met beschadigingen en het mogelijk komen te vervallen van garanties. Het gebruik van (opklapbare) doelnetbeugels mag niet leiden tot een gewijzigd doelvlak of tot gevaarlijke situaties

---

Hoekvlaggenstok en hoekvlaggen

Regels

Op elke hoek van het speelveld moet een hoekvlaggenstok met vlag staan.

Elke stok moeten tenminste 1,50 meter en maximaal 2,00 meter boven de grond uitsteken en mag aan de bovenkant niet in. Op hoekvlaggen en hoekvlaggenstokken mogen geen reclame-uitingen, emblemen of (club)logo's staan.

Aanbevelingen

De hoekvlaggenstok moet zodanig in de grond zijn geplaatst dat deze bij aanraking omvalt of meegeeft. Voorkomen moet worden dat hoekvlaggenstokken breken. Hoekvlaggenstokken zijn bij voorkeur gemaakt van hout of glasfiber en hebben een diameter van 3 à 5 centimeter. Het gebruik van pvc waterleidingpijp of ander hard plastic wordt ontraden vanwege het ontstaan van scherpe punten bij breken. Schuif de hoekvlag bij voorkeur over de hoekvlaggenstok, in plaats van deze met haakjes of oogjes hieraan te bevestigen. De aanbevolen afmetingen van de hoekvlag zijn 60 x 40 centimeter. De vlag moet een

---

Dug-Outs / Zitruimte

Regels

Bij speelvelden waarop standaardelftallen standaard hun wedstrijden spelen - over het algemeen dus het hoofdveld - moeten twee gescheiden dug-outs aanwezig zijn.

De dug-outs moeten op minimaal 3 meter uit de zijlijn staan, beide aan dezelfde lange zijde.

De onderlinge afstand (tussen de dug-outs) bedraagt minimaal 10 meter en maximaal 40 meter.

Het aantal zitplaatsen is gebonden aan de betreffende competitierregels.

De maximale breedte van de dug-out/zitruimte is 10 meter.

Er mogen geen personen op de dug-outs plaatsnemen.

Toelichting

De Spelregels geven geen directe informatie over de verplichte aanwezigheid van dug-outs. Het hoofdstuk Instructiezone maakt alleen melding van het 'hebben van een aantal zitplaatsen binnen de instructiezone' ten behoeve van wisselers, coaches en begeleiders. Voor de Nederlandse situatie heeft de KNVB aanvullende regels gesteld: de aanwezigheid van twee gescheiden dug-outs, daar waar standaardelftallen standaard hun wedstrijden spelen, is zoals gezegd verplicht.

De afmetingen van de dug-out hangen mede af van het ambitieniveau van de vereniging. Het aantal personen dat binnen de speelveldafzetting zitting mag nemen, is exact omschreven: maximaal veertien (zie KNVB Bewaarnummer: besluit Ordemaatregelen AV). Het betreft de oefenmeester, manager, verzorger, clubarts, een verantwoordelijk bestuurslid en pupil van de week, evenals de wisselers, met een maximum van het genoemde aantal van veertien. Het is niet verplicht om alle veertien zitplaatsen in een dug-out onder te brengen, als het maar binnen de instructiezone is. De assistent-scheidsrechter

Bij internationale competities mogen meerdere personen binnen de instructiezone plaatsnemen. De wedstrijdregels bepalen het precieze aantal. De breedte van de dug-outs/zitruimte respectievelijk de instructiezone, moet hierop zijn afgestemd. Het is niet toegestaan om toeschouwers en pers binnen de speelveldafzetting zitplaatsen aan te bieden.

Het is toegestaan aan de veldzijde van een dug-out een verharding aan te brengen tot maximaal 0,50 meter, inclusief opsluitband, gemeten vanuit de voorkant en zijkant. De aansluiting van de verharding naar natuurgras of kunstgras moet

Het is toegestaan om aan één zijde van de dug-out een extra plateau aan te brengen om extra stoelen op te plaatsen voor coaches die liever buiten de dug-out zitten. Het maximum aantal zitplaatsen per team blijft ook dan staan op veertien. De verharding van het plateau moet drempelvrij aansluiten bij de verharding rond de dug-out en de uitloop. Een andere eis is dat in de dug-outs geen (breekbaar) glas wordt verwerkt. Dug-outs dienen bovendien voldoende verankerd te zijn in de bodem.

Aanbeveling

Het verdient aanbeveling om per zitplaats een breedte van ongeveer 0,50 à 0,60 meter aan te houden. In het amateurvoetbal heeft een dug-out een functionele breedte van 6 tot 8 meter. De binnenwerkse hoogte bedraagt tenminste 1,75 meter. Voor een vrije stahoogte is meestal 2 meter nodig. De diepte van een dug-out is maximaal 1 meter, voor de bankhoogte kan 0,50

De constructie mag noch voor spelers in het veld noch voor de inzittenden gevaar opleveren. Hoeken moeten worden afgerond of worden voorzien van zachte materialen. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de ondersteuning van de

Dug-outs worden op het maaiveld of verdiept - tot maximaal 0,50 meter aangebracht. Voordeel van een verdiepte uitvoering is een beter zicht voor de toeschouwers. Bij deze dug-outs moet wel rekening gehouden worden dat er geen regenwater vanaf het veld de dug-out in kan lopen. Aanbevolen wordt in de bodemplaat een waterafvoer te maken met aansluiting op de drainage. Nadeel van verdiepte dug-outs is een minder goed zicht voor de inzittenden, waardoor de trainers vaak ernaast gaan zitten of staan. Om de zichthinder voor toeschouwers te beperken, zijn ook doorzichtige materialen in de kapconstructie een

Dug-outs worden bij voorkeur aan de west- of zuidwestzijde geplaatst, dit in verband met inwaaien en inregenen. Verder moet de constructie voldoen aan de gemeentelijke bouwvoorschriften. Sommige gemeenten eisen een omgevingsvergunning, in

Dug-out vierde official

In het betaalde voetbal is het gebruikelijk om ook een voorziening aan te brengen voor de vierde official, zodat deze droog kan zitten. Meestal is dit in de vorm van een tweepersoons dug-out, ter hoogte van de middenlijn, bij voorkeur direct naast de spelerstoegang tot het veld. Voor de uitvoering gelden verder dezelfde regels als voor de 'gewone' dug-outs.

Ook in het amateurvoetbal is een dug-out voor de vierde official / wisselfunctionaris mogelijk. Hierbij gelden de volgende

De dug-out is maximaal 2 meter breed.

De dug-out moet zijn geplaatst ter hoogte van de middenlijn, aan dezelfde zijde als de overige dug-outs.

De voorkant van de dug-out moet op één lijn worden geplaatst met de overige dug-outs.

De instructiezone is het gebied waarbinnen de trainer-coach aanwijzingen mag geven, ook wel 'coachvak' of 'technische zone' genoemd. De instructiezone moet voldoende zitplaatsen voor genoemde personen bevatten. Banken, stoelen en dug-outs zijn

Regels

In het amateurvoetbal is op (kunst)grasvelden waar standaardelftallen (mannen senioren) hun competitie- en bekerwedstrijden spelen, een instructiezone verplicht. Hetzelfde geldt voor het grasveld waarnaar een standaardelftal mogelijk moet uitwijken. Wijkt een standaardelftal uit naar een kunstgrasveld, dan geldt deze verplichting niet.

De breedte van de instructiezone hangt af van de ruimte die nodig is om het aantal toegelaten zitplaatsen aan te brengen, plus aan weerszijden 1 meter, met een maximale breedte van 12 meter.

Een lijn op 1 meter evenwijdig aan de zijlijn begrenst de voorzijde van de instructiezone.

Buiten de veldspelers moeten alle tot het speelveld toegelaten personen plaatsnemen binnen de instructiezone.

Lijnen

De lijnen worden aangebracht met kalk of lijnverf. Op kunstgras is er sprake van een vaste lijn. De breedte van de belijning is

De lijn die de instructiezone aanduidt, mag zowel doorgetrokken als onderbroken zijn. Bij de aanleg van nieuwe hoofdvelden of het wijzigen van bestaande situaties, bijvoorbeeld bij renovatie of herstructurering, gaat de KNVB er vanuit dat

---

Fotografenlijn

Regel

Persfotografen mogen zich bevinden binnen een daartoe aangegeven vak binnen de afrastering.

Toelichting

In de Spelregels staat niets aangegeven over de aanwezigheid van fotografen binnen het speelveld. In het internationale voetbal mogen fotografen en cameramensen plaatsnemen achter de reclameborden. Het besluit Ordemaatregelen vermeldt dat persfotografen zich binnen de afrastering mogen begeven, maar alleen aan weerszijden van de doelen op tenminste 3,50 meter afstand van de doellijn, buiten de 5,5 meter-zone. Als deze ruimte niet aanwezig is, is het fotografen toegestaan tegen de reclameborden/afrastering langs de zijlijn plaats te nemen, ter hoogte van de zestienmeterlijn op de helft waar geen assistent-scheidsrechter loopt. Aanwezige persfotografen moeten zo dicht mogelijk tegen de reclameborden of afrastering

---

Spelerspad

Regels

Tussen de ingang van het hoofdveld en de uitgang van de kleedkamers moet een voldoende breed (minimaal 2 meter) spelerspad aanwezig zijn, dat behoorlijk is afgezet dan wel in voorkomend geval kan worden afgezet.

Het spelerspad moet de kortst mogelijke afstand zijn tussen speelveld en kleedgelegenheid.

Toelichting

Op grond van het Reglement Wedstrijden Amateurveldvoetbal heeft het bestuur amateurvoetbal regels opgesteld met betrekking tot orde en veiligheid bij wedstrijden. Deze zijn vastgelegd in het besluit Ordemaatregelen. Naast organisatorische maatregelen moeten zo nodig fysieke maatregelen worden getroffen. Hierbij moet worden gedacht aan het afschermen van het pad tussen speelveld en kleedlokalen met scheiding- of dranghekken. In voorkomende gevallen kan een vereniging

Aanbevelingen

Het verdient bij het ontwerpen van een sportpark aanbeveling de afstand van de kleedgelegenheid tot de speelvelden zo kort mogelijk te houden. Voor het hoofdveld is een maximale afstand van 50 meter en voor de overige velden maximaal 150 meter aan te bevelen. Bij topamateurraccommodaties (topklasse, hoofdklasse en eerste klasse) is dit 10 meter. Voor wat betreft het

Indien er een tribune aanwezig is, wordt aanbevolen de kleedkamers onder of achter de tribune te situeren en de toegang tot het hoofdveld via een doorgang in/onder de tribune te maken.

Het spelerspad tussen hoofdveld en kleedgelegenheden dient rechtstreeks en zo kort mogelijk te zijn. Het is niet noodzakelijk dat de toegang tot het speelveld via het midden verloopt. Verder geldt dat er op de plaatsen waar publiekspaden worden gekruist, voorzieningen moeten worden getroffen om het spelerspad in voorkomende gevallen te kunnen afschermen.

Ballenvangers

Regels

Ballenvangers moeten zich bevinden op tenminste 4 meter uit de grenslijnen van het speelveld.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt ballenvangers als standaard onderdeel van de inrichting van een speelveld te beschouwen en deze achter alle doelen te plaatsen. Niet alleen biedt dit de gelegenheid de bal snel weer in het spel te brengen, maar bovendien beperkt dit het voorkomen van onveilige situaties voor de aanwezigen binnen en buiten het speelveld.

Bij velden die haaks op elkaar liggen of in elkaars verlengde, kunnen gevaarlijke situaties ontstaan als de bal onverwacht in het

In dat soort situaties wordt aanbevolen over de gehele breedte van het veld ballenvangers te plaatsen.

Er zijn meer situaties denkbaar waarbij het, vanuit het oogpunt van algemene veiligheid, verstandig is ballenvangers of

- verkeersveiligheid op omgevende wegen/straten/afritten;
- bescherming van particuliere eigendommen (woningen, tuinen);
- bescherming van (openbare) parkeerterreinen (ook in de straat).

Ballenvangers worden bij voorkeur opgenomen in de speelveldafzetting waarbij de leunbuis van de afzetting doorloopt, zodat ook daar reclameborden kunnen hangen. Om onderhoudstechnische redenen kunnen de ballenvangers ook op de grens van de beplanting of publieksstrook worden geplaatst. Het verdient daarbij aanbeveling onder een ballenvanger een smalle strook verharding aan te brengen, teneinde het 'bijmaaien' sterk te vereenvoudigen en beschadiging door maaimachines te

Uit praktische overwegingen gelden voor standaard ballenvangers de minimumafmetingen van 5 meter hoogte en 25 meter breedte. Afhankelijk van de te beveiligen situatie dienen de precieze hoogte en breedte te worden aangepast. Het kan praktisch zijn om extra ballenvangers aan te brengen op andere plaatsen langs het veld. Vooral op trainingsvelden, waar het spel zich vaak in de breedte afspeelt, zijn ballenvangers aan de lange zijden zeer functioneel. Het bevordert onder meer

Geheel rondom

Uit veiligheidsoverwegingen komt het voor dat een voetbalveld rondom van ballenvangers wordt voorzien. De KNVB is geen voorstander van een dergelijke oplossing waarbij de toeschouwers achter de ballenvangers moeten plaatsnemen. Wanneer bij een hoofdveld de omgeving moet worden afgeschermd, moeten deze voorzieningen achter de publiekstrook of beplantingen

Uitvoering

In de meeste gevallen volstaat een nylonnet dat de grond raakt. Nylon is echter kwetsbaar voor beschadiging en vernieling. Daar waar veel mensen staan of lopen, of de ballenvanger veel ballen tegen zich aan krijgt, is het praktisch om het onderste deel te voorzien van een staalmat of harmonicagaas. Op zeer kwetsbare plaatsen wordt aanbevolen ook het bovenste gedeelte van dit gaas te voorzien. Een moderne uitvoering van een versterkte ballenvanger is er één met lichte staalnetten, vooral geschikt voor toepassing bij trainings- en kunstgrasvelden. Op kunstgrasvelden verdient het aanbeveling de speelveldafzetting van een staalmat te voorzien, zodat deze tevens als lage ballenvanger kan fungeren. Ballen zullen zo minder

Voor het plaatsen van ballenvangers is doorgaans toestemming van de gemeente nodig.

Reclameborden

Regels

Reclameborden dienen tenminste 4 meter uit de grenslijnen te worden geplaatst.

Van toepassing is de Nederlandse Reclame Code (zie www.reclamecode.nl). Elke reclame-uiting behoort in overeenstemming te zijn met de wet, de waarheid, de goede smaak en het fatsoen, en tevens naar vorm en inhoud niet strijdig te zijn met het algemeen belang, de openbare orde of goede zeden. Reclame mag niet nodeloos kwetsend zijn noch een bedreiging vormen voor de geestelijke of lichamelijke volksgezondheid. Zo is het maken van reclame voor tabaksproducten en alcoholhoudende

Bij televisieopnamen gelden voor wat betreft de hoeveelheid reclame-uitingen de voorschriften van het Commissariaat voor

Aanbevelingen

Uit oogpunt van onderhoud is het gewenst reclameborden niet te laten doorlopen tot aan de grond. Opspattend water vervuult de borden en het vocht bevordert het rottingsproces. Bovendien is het lastig (bij)maaieren en kunnen de borden hierdoor beschadigd raken. Aanbevolen wordt daarom de strook grond onder de reclameborden te verharderen door middel van aan binnen- en buitenkant een rij tegels aan te brengen. Hierdoor is handmatig (bij)maaieren veelal overbodig en is ook het

De verharding moet gelijklopen met het maaiveld. Aanbevolen wordt bij gras onder de reclameborden een vrije hoogte aan te houden van circa 20 centimeter. Met een verharding onder de reclameborden kan met 10 à 15 centimeter worden volstaan. Aanbevolen wordt stevige en vochtbestendige materialen te gebruiken. Voorheen werd veelal watervast multiplex of betonplex toegepast, tegenwoordig vrijwel uitsluitend kunststofplaten (Trespa) of lichte, roestvrije metaalplaten. Om bij hout

Reclameborden mogen geen scherpe of uitstekende delen hebben waaraan toeschouwers of spelers zich kunnen verwonden.

Bij elektronische en digitale reclameborden moet rekening worden gehouden met de afmetingen van de apparatuur, die al

Voor het aanbrengen van reclameborden kan toestemming van de gemeente nodig zijn, waarbij eisen aan de uitvoering en/of de reclame-uitingen kunnen worden gesteld.

Wedstrijdklok en scorebord

Regels

Indien in een wedstrijd klok en/of scorebord wordt voorzien, moet(en) deze op tenminste 4 meter uit de grenslijnen worden

Toelichting

Er zijn bijna geen reglementaire voorschriften met betrekking tot het plaatsen van een wedstrijd klok of scorebord. Deze instrumenten vormen een soort service aan het publiek. De officiële tijdsregistratie en speeltijden worden niet met de wedstrijd klok bijgehouden, maar door de scheidsrechter die daarvoor zijn/haar eigen klok hanteert.

Bij plaatsing van een wedstrijd klok en/of scorebord zijn de volgende regels van toepassing:

De tijd moet automatisch stoppen na 45 minuten en na 90 minuten.

De klok moet bij aanvang van de tweede helft opnieuw kunnen starten.

De tijd die de scheidsrechter bijtrekt, mag niet zichtbaar zijn.

Tribune

Regels

De afstand van de voorzijde van een tribune tot de grenslijnen van het speelveld dient minimaal 4 meter te bedragen. Het publiek mag vanaf de tribune niet rechtstreeks het speelveld - inclusief de uitloopruimte - kunnen betreden. Voorgaande geldt bij velden met een reglementair verplichte speelveldafzetting.

Aanbevelingen

Wind en regen komen in Nederland overwegend uit zuidwestelijke tot noordwestelijke hoek. Aanbevolen wordt de (hoofd)tribune aan deze zijde van het veld te plaatsen. Het inregelen kan daarbij verder worden beperkt door de kap van de

Voorafgaand aan de bouw van een tribune moet het besluit worden genomen of er toeschouwers voor de tribune langs moeten kunnen lopen. Is dit niet het geval, dan kan de tribune direct aan de veldafzetting en op het maaiveld worden geplaatst. Tussen speelveld en tribune wordt in dat geval een borstwering of stevig hekwerk aangebracht en de toeschouwers verlaten de tribune aan de zij- of achterkant. Het is vrij gebruikelijk om voor de eerste zitrij een looppad of bordes aan te

Als toeschouwers wel voor de tribune langs moeten kunnen lopen, is het verstandig een afstand (pad) van minimaal 3 meter tot de veldafzetting aan te houden. Om zichthinder te voorkomen, kan gekozen worden voor een verhoogde opstelling. Het publiek verlaat de tribune meestal aan de zijkant. Mogelijk bijkomstig voordeel is de optie om een relatief goedkope

De zogenaamde aantrede van een tribune bedraagt 0,80 meter; de optrede 0,40 meter. Een hierop aansluitende trap heeft een op- en aantrede van respectievelijk 0,20 meter en 0,40 meter. De helling mag maximaal 40 graden zijn. Binnen 7,00 meter van elke zitplaats moet zich een ontruimingsroute bevinden. De minimale vrije doorgangsbreedte bedraagt 1,10 meter. Verder behoren trappen aan te sluiten op een bordes/tussenplateau. Bij lange trappen is de aanwezigheid van zijwaartse steun

Tribune en dug-outs

Bij een lage uitvoering van de tribune belemmeren dug-outs vaak het zicht. In die situatie kan dan worden gekozen voor het plaatsen van de dug-outs naast de tribune, of te kiezen voor een verdiepte dug-out uitvoering. Bij een verhoogde tribune

Uit oogpunt van veiligheid van spelers en scheidsrechters zijn geïntegreerde kleedkamers en een doorgang door de tribune,

Bij het plaatsen moet rekening worden gehouden met enige schaduwwerking bij laagstaande zon.

Het gevolg kan zijn dat het in de schaduw liggend deel van het terrein voor de tribune minder snel droogt en rijp en vorst

Ook kan zich enige algenvorming (groene aanslag) voordoen. Het effect is sterker naarmate de tribune hoger en breder is, dichter op het veld staat en/of de overkapping meer oversteekt.

Het is eveneens zinvol rekening te houden met eventueel aanwezige, of te zijner tijd te plaatsen, verlichting. Het kan gewenst zijn, of zelfs noodzakelijk, om de lichtmasten achter de tribune te plaatsen. In dat geval moet de lengte van de mast(en) worden aangepast, om de invalshoek van het licht niet te groot te maken, aangezien hierdoor lichthinder kan ontstaan.

Voor het plaatsen van een tribune is een omgevingsvergunning nodig en stelt de gemeente mogelijk aanvullende eisen. Om de eigendomssituatie goed te regelen moet minimaal een recht van opstal worden gevestigd, of de eigendom van de grond

---

Beregeningsinstallatie in speelveld

Regels

In het speelveld, waartoe ook de uitloop behoort, mogen geen obstakels zijn of komen die gevaar kunnen opleveren voor de

Toelichting

In beginsel bestaat bezwaar tegen het aanbrengen van spelvreemde elementen in/op een gras- of kunstgrasveld. Al is de kans misschien relatief klein dat bij aanraking een blessure ontstaat, een sporter verwacht niet dergelijke zaken aan te treffen. Onder bepaalde voorwaarden staat de KNVB toe dat er spelvreemde voorzieningen aan worden gebracht, zoals bijvoorbeeld de sproeipunten van een automatische beregeningsinstallatie. De KNVB hecht in dit verband waarde aan kwalitatief beter

Bij kunstgrasvelden zijn per definitie géén ingebouwde sproeipunten binnen de speelveldlijnen toegestaan. Dat is ook niet nodig, omdat er andere typen sproeiers - met een groter sproeibereik - kunnen worden gebruikt, die in de uitlopen van het

Voorwaarden ingebouwde beregeningsinstallatie

Bij een grasveld staat de KNVB het aanbrengen van ondergrondse sproeiers toe, ten behoeve van een geautomatiseerde beregeningsinstallatie. Hiervoor gelden wel de onderstaande voorwaarden.

Het aantal sproeikoppen binnen de speellijnen moet minimaal zijn.

Het is niet toegestaan sproeipunten op kritische plaatsen als doelmond, doelgebied, penaltystip, hoekschoppunt, middenstip en/of in de belijning aan te brengen.

De sproeikoppen mogen niet boven het speelloppervlak uitsteken. De sproeikoppen mogen, om putjes te voorkomen, evenmin te diep zijn afgesteld. Bij zogenaamde nazakking, uitspoeling of uitspelen van de grasmat dient onmiddellijke De sproeikoppen moeten in beginsel worden afgedekt met kunstgras. Dit geldt niet voor kleinere sproeikoppen (tot 7 centimeter) die van roestvrijstaal zijn gemaakt en glad zijn afgewerkt.

Om uitspoeling te voorkomen dient zo nodig versterking van de omgeving te worden aangebracht.

De maximale diameter van de sproeipunten mag niet groter zijn dan 20 centimeter.

Beschadigingen of andere zaken die gevaar kunnen opleveren dienen onmiddellijk te worden hersteld.

Bij kunstgrasvelden mag automatische beregening worden aangebracht in de laatste 0,50 meter van de uitloop, ofwel op minstens 3,50 meter vanaf de zijlijn. Indien er sprake is van verharding in deze laatste 0,50 meter van de uitloop, mag de beregening met een polyester deksel worden afgewerkt, zodanig dat er geen uitglijgevaar is. Bij kunstgras in de laatste 0,50

Aanbevelingen

Er worden globaal drie uitvoeringen onderscheiden:

- a. systemen met een sproeikopdiameter tot maximaal 7 centimeter;
- b. systemen met een grotere sproeikopdiameter, tot 20 centimeter;
- c. combinatiesystemen met kleine en grotere sproeikoppen.

Toelichting

Bij systeem a worden er afhankelijk van de grootte van het veld en het type sproeiers vijftien tot 24 sproeikoppen verdeeld over drie rijen in het speelveld aangebracht. De rijen sproeiers werken onafhankelijk van elkaar.

Bij systeem b worden drie tot vier grote sproeiers in het veld aangebracht en de andere (sector)sproeiers in de uitlopen. Nadeel van dit systeem voor de spelers is de grote omvang van de sproeiers. Bovendien is vaak de waterverdeling niet

Bij systeem c worden zes tot acht kleine sproeiers in het speelveld aangebracht en een aantal grotere (sector)sproeiers in de uitlopen. Naar dit laatste systeem gaat de voorkeur van de KNVB uit.

Vergunning

Voor het aanbrengen van een beregeningsinstallatie zal toestemming van de gemeente nodig zijn. Voor het slaan van een bron is veelal een vergunning van de Provincie nodig. Deze kan (beperkende) eisen stellen aan de pompcapaciteit en tevens voorwaarden stellen ter bescherming van andere belangen bij grondwateronttrekking. Voor de onttrekking van grondwater

Regels

Bij officiële wedstrijden in het amateurvoetbal gespeeld bij kunstlicht, dient de gemiddelde horizontale (kunst)verlichtingssterkte in gebruikstoestand tenminste 200 lux te zijn.

De gelijkmatigheid van de verlichting (EH,min : EH,gem) moet minimaal 0,6 bedragen.

De verblindingswaarde VW behoort 50 te zijn.

De kleurweergave moet minimaal 60 Ra zijn.

De lichtmasten behoren minimaal 4 meter uit de grenslijnen te staan.

Meer info

Voor uitgebreide informatie en de technische eisen, de Aanbevelingen voor Verlichting van sportaccommodaties (versie voetbal) van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV). Deze en andere brochures kunnen (niet kosteloos) worden opgevraagd bij het secretariaat van de NSVV: Postbus 539, 6710 BM, Ede. Informatie kan ook worden gevonden

Aanbevelingen

De in de KNVB-reglementen en NSVV-aanbevelingen vermelde lichtwaarde is de verlichtingssterkte die onder alle omstandigheden aanwezig dient te zijn. Dit wordt de gebruikswaarde genoemd. Om de onvermijdelijke invloeden van veroudering, vervuiling, spanningsverliezen en productiemarges te compenseren, wordt aanbevolen bij een nieuwe lichtinstallatie van een 25 procent hogere lichtopbrengst uit te gaan. Dit wordt de zogenaamde nieuwwaarde-index genoemd. Om een verlichtingsniveau van 200 lux (gebruikswaarde) te kunnen handhaven, moet in de nieuwe toestand worden uitgegaan van een verlichtingsniveau van tenminste $1,25 \times 200 =$ circa 250 lux. Deze (vuist)regel is van toepassing op alle vormen van

Voor trainingsvelden wordt geadviseerd een verlichtingssterkte van tenminste 75 lux (nieuwwaarde circa 100 lux) aan te houden. Bij dit soort lichtinstallaties moet rekening worden gehouden met een 'matige gelijkmatigheid' en dat zich in de hoeken en aan de randen donkere vlekken aftekenen. In dit verband is een opstelling met vier masten per veldzijde al een

Bij het spelen van overwegend vriendschappelijke wedstrijden is er geen zware wedstrijdverlichting nodig. Een lichtinstallatie met een gebruikswaarde van 120 lux (nieuwwaarde circa 150 lux) is veelal voldoende voor dit soort informele activiteiten. De competitieleiding kan bij dit type verlichting (inhaal)wedstrijden op incidentele basis toestaan.

Officiële KNVB-wedstrijden kunnen worden gespeeld bij een lichtsterkte van tenminste 200 lux (een nieuwwaarde dus van

Als een 'topwedstrijdverlichting' wenselijk is, bijvoorbeeld op het hoogste amateurvoetbalniveau met grote aantallen toeschouwers en eventueel tv, wordt aanbevolen uit te gaan van een lichtinstallatie met een gebruikswaarde van tenminste 300 lux (nieuwwaarde 375 lux). Door verbeterde lampen met een hogere lichtopbrengst en speciale schijnwerpers te

Lichthinder

Ter voorkoming van lichthinder wordt geadviseerd schijnwerpers toe te passen waarbij de instellingshoek ten opzichte van de mast is aangepast. Bij moderne schijnwerpers staat het lichtvenster vrijwel evenwijdig aan het maaiveld. Ook kan een aangepaste (hogere) lichtpunthoogte de lichthinder worden terug gebracht. Voor meer informatie over lichthinder wordt

Voor het plaatsen van lichtmasten is toestemming van de gemeente nodig. Soms is ook een omgevingsvergunning vereist. In dit kader kunnen vanuit de milieuwetgeving aanvullende eisen worden gesteld ten aanzien van de lengte van de masten, evenals de tijden waarop de verlichting ingeschakeld mag zijn (zie Wet Milieubeheer). Om de eigendomsverhoudingen goed te

---

Hoogspanningslijnen en masten voor mobiele telefonie

Aanbeveling

De KNVB is van mening dat onder hoogspanningsleidingen geen sportvelden behoren te liggen.

Hoogspanningslijnen

Bij de aanleg van velden of bij de reconstructie van een bestaand sportpark, is het verstandig om de aanwezigheid van bovengrondse hoogspanningsleidingen in ogenschouw te nemen. Alhoewel schadelijke gevolgen voor de gezondheid ten gevolge van de elektromagnetische velden rond de kabels nooit zijn bewezen, acht de overheid het niet gewenst nieuwe huizen en scholen onder hoogspanningslijnen te bouwen. Dit is in 2007 bevestigd door een uitspraak van de Raad van State.

Deze uitspraak betekent niet zonder meer dat blootstelling aan straling het realiseren, verplaatsen of uitbreiden van een sportaccommodatie onmogelijk maakt omdat dit de volksgezondheid in het geding zou brengen. Maar bij de planvorming dient dit aspect wel een duidelijke rol te spelen en moet er een serieuze afweging worden gemaakt of er sprake kan zijn van

Daarnaast spelen er nog praktische aspecten. Zo claimt de netbeheerder van de hoogspanningsleiding vrije toegang tot de grond onder de leiding, in verband met onderhoud. Bij ijzel kunnen brokken ijs naar beneden vallen, al zal onder die

Verder geldt bij het plaatsen van gebouwen, ballenvangers en lichtmasten in de nabijheid van hoogspanningslijnen een verplichte minimale afstand. Deze bedraagt al gauw 10 meter, afhankelijk van het voltage van de leiding. De beheerder van het leidingnetwerk of de energieleverancier kan hierover nader informeren.

Masten voor mobiele telefonie

De KNVB heeft geen specifieke regelgeving over hoe om te gaan met GSM- en UMTS-masten op een sportpark. In beginsel is er geen bezwaar tegen plaatsing, mits de masten te allen tijde meer dan 4 meter uit een speelveld staan. Wel moet met een

Bij GSM-masten behoren veelal ook kasten met apparatuur. Het gaat dus om méér ruimte dan alleen die voor het plaatsen. Zwaar transport en vaak een kraanwagen bij het plaatsen kunnen schade toebrengen aan het veld (diepe sporen) en/of de Er is regelmatig controle en onderhoud nodig, waarvoor de eigenaar van de masten vrije toegang tot het sportpark verlangt. Voor dit doel dienen de masten met de auto bereikbaar te zijn.

Een combinatie van deze masten met lichtmasten is mogelijk, afhankelijk van de sterkte van de mast en de situering ervan. Voor het plaatsen van GSM-masten is een (omgevings)vergunning nodig van de gemeente.

Stralingsgevaar

Uit epidemiologische onderzoeken blijkt voornamelijk onvoldoende dat de aanwezigheid van GSM-masten stralingsgevaar en een verhoogd ziekterisico met zich meebrengen. Rond de masten is wel sprake van een elektromagnetisch veld waarvoor sommige mensen gevoelig kunnen zijn. In de VROM-notitie 'Nuchter omgaan met risico's' uit 2004 staat: "Het recente TNO-onderzoek geeft op dit moment geen aanleiding om aanvullende beperkende maatregelen ten aanzien van de activiteit (het

Voor nadere informatie zie ook www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/antennes/documenten-en-publicaties.

Situering Velden

Aanbevelingen

Situering ten opzichte van zon en wind

Voor een hoofdveld is de meest gunstige situering die waarbij de lengteas globaal 15° ten westen van de noord-zuidlijn ligt. Dit in verband met de lage middagstand van de zon in de wintermaanden.

Het voornemen om een tribune bij een hoofdveld te plaatsen, kan verder een belangrijke reden zijn voor de situering van het veld. In Nederland is de overheersende wind- en buienrichting westzuidwest. Een (hoofd)tribune wordt daarom bij voorkeur

Situering ten opzichte van kleedgelegenheid

In het algemeen wordt aanbevolen de kleed-clubaccommodatie centraal ten opzichte van de velden te situeren, met een afstand van de kleedgelegenheid tot het hoofdveld van maximaal 50 meter. Bij topamateuraccommodaties wordt ten behoeve van de veiligheid van spelers en arbiters aanbevolen de kleedgelegenheid aan het speelveld te laten grenzen.

Voor de overige speelvelden moet een maximale loopafstand van 150 meter worden aangehouden. Trainingsvelden zijn, met het oog op het dagelijks gebruik, bij voorkeur in de directe nabijheid van de kleedgelegenheden gelegen. Dit bespaart tevens op

Situering ten opzichte van andere velden

Bij velden die haaks en kort op elkaar worden gesitueerd, moet rekening worden gehouden met hinderlijke spelbeïnvloeding en mogelijke gevaarlijke situaties. Hetzelfde geldt voor twee velden in elkaars verlengde en (zeer) kort achter elkaar. Afhankelijk van de situatie moeten er dan ten minste voldoende brede ballenvangers worden geplaatst.

Situering ten opzichte van hoogspanningslijnen

Hoewel de meningen daarover niet eensluidend zijn, is de KNVB van mening dat mede om praktische redenen onder hoogspanningsleidingen geen sportvelden moeten worden gesitueerd.

Situering ten opzichte van woningen

Het komt steeds vaker voor dat in de (zeer) directe omgeving van een sportpark woningen worden gebouwd. Om problemen met de milieunormen met betrekking tot licht, geluid en afgevoerde lucht te vermijden, wordt aanbevolen rondom een strook ter breedte van 50 meter vrij te houden van bebouwing. Dit is overeenkomstig de aanbeveling van VNG en wordt tevens door de KNVB onderschreven. Verenigingen dienen nauwlettend (herziening van) bestemmingsplanprocedures en het verlenen van bouwvergunning(en) in de gaten te houden en gebruik te maken van de mogelijkheden om in te spreken, zienswijze kenbaar

Met betrekking tot aansprakelijkheidskwesties op en rond een sportpark is de KNVB van mening dat de eigenaar/verhuurder van een sportcomplex voldoende en adequate maatregelen moet treffen om voor de huurder een veilig sportgebruik te kunnen garanderen. Het is de eigenaar/verhuurder die de locatie, situering en omgeving van een sportpark bepaalt en het complex inricht. Een voetbalvereniging/huurder heeft hierop doorgaans weinig invloed. De eigenaar/verhuurder behoort ook de omgeving (bewoners van omliggende bebouwing, enzovoort) van een sportpark te vrijwaren van hinder of gevaar mogelijk

---

Wedstrijdvelden

Regels

Het speeloppervlak moet bestaan uit natuurgras of kunstgras.

De uitloopstroken behoren tot het speelveld en moeten aan dezelfde eisen voldoen.

In/op het speeloppervlak mogen zich nooit spelvreemde elementen bevinden die gevaar kunnen opleveren voor de

Het speeloppervlak mag alleen voorzien zijn van lijnen zoals in de Spelregels zijn beschreven.

In het speelveld mogen geen vaste reclame-uitingen, namen, emblemen of logo's zichtbaar zijn.

Natuurgras

De grasmat moet voldoende gesloten zijn en steeds voldoende kort gemaaid. De gewenste graslengte is 3 à 5 centimeter. De maaihoogte en het tijdstip van maaien dient hieraan te worden aangepast. Het speeloppervlak moet egaal (vlak) zijn en mag geen scherpe overgangen bezitten. De maximale toegestane 'egale afwijking' is 20 millimeter.

In de lengterichting is, bij een volledig veld van 100 meter, een helling van maximaal 40 centimeter toegestaan. In de breedterichting is een eenzijdig afschot van 20 centimeter nog geoorloofd, of een 'dakprofiel' van maximaal 15 centimeter. Het afschot moet steeds vloeiend in één lijn of via een tonronde verlopen. Daarnaast moet het speelveld goed zijn ontwaterd. Na kleine neerslaghoeveelheden (tot 5 millimeter in twee uur) moet een speelveld binnen dertig minuten bespeelbaar zijn; Na

De top laag moet zowel onder droge als natte omstandigheden voldoende stabiel zijn. Alle eigenschappen van het speelveld behoren uniform aanwezig te zijn. Aan het einde van het seizoen dient minimaal 60 procent van het totaaloppervlak nog aan

De KNVB onderschrijft de normen voor (wedstrijd)grasvelden zoals vastgelegd in:

NOCNSF-KNVB2 d.d. maart 2003 (grasvelden);

NOCNSF-KNVB2-15.1 d.d. maart 2012 (Wetravelden).

Kunstgras

Het gebruik van kunstgras in het amateurvoetbal is voor alle categorieën, competities en klassen in het amateurvoetbal

Kunstgrasvelden kunnen alleen voor officiële KNVB-wedstrijden worden gebruikt als deze zijn voorzien van een geldig Voor dit keuringscertificaat moet de totale constructie voldoen aan de norm voor voetbal, zoals aangegeven in normblad NOCNSF/KNVB2-15 (met daarin opgenomen de FIFA-vereisten voor de bovenbouw en de NOC*NSFconstructie-vereisten voor de onderbouw), de 'Spelregels veldvoetbal' en relevante bepalingen uit het Reglement Wedstrijden Amateur De houder/gebruiker van een kunstgrasveld dient, na afgifte van het certificaat, periodiek te kunnen aantonen dat het behoud van de sporttechnische eigenschappen voldoende is gewaarborgd en dat er te allen tijde sprake is van een veilig en verantwoord gebruik. Dit kan worden aangetoond via een keuring op de gebruiksnorm (NOCNSF-KNVB2-18). Voor gecertificeerde kunstgrasvelden na 1 juli 2010, geldt de verplichting dat deze in het achtste speelseizoen na certificering (evenals in het tiende en het twaalfde speelseizoen, en navolgende termijnen, afhankelijk van de resultaten) gekeurd moeten worden op het voldoen de gebruiksnorm, door een NOC*NSF/KNVB geaccrediteerd keuringsinstituut. Voorwaarde om KNVB-competitiewedstrijden te kunnen blijven spelen op het betreffende veld is dat de gemeten waarden binnen de marges van de gebruiksnorm vallen. De resultaten van de betreffende keuringen moeten in de vorm van een kopie van de rapportage van de keuring aan de KNVB worden overhandigd. Aanbevolen wordt het kunstgrasveld regelmatig

Aandachtspunten

Het blijkt niet altijd mogelijk om voor de ingebruikname van een nieuw kunstgrasveld de keuringsprocedure volledig af te ronden. Zo willen sommige leveranciers/aannemers graag dat het veld enige tijd wordt ingespeeld vóór de eindkeuring plaatsheeft. Verder zijn er regelmatig (kleine) tekortkomingen die weliswaar ingebruikname niet in de weg staan, maar wel de administratieve afhandeling ophouden. De volgende handelwijze is, daar waar van toepassing, door de KNVB verplicht gesteld:

KNVB-wedstrijden kunnen op kunstgras plaatsvinden als minimaal de voorloopkeuring met goed gevolg is afgerond. Het erkende keuringsinstituut behoort dit per e-mail of telefonisch direct na afloop van deze keuring door te geven aan de KNVB. De administratieve afhandeling mag (iets) later. De KNVB informeert vervolgens de vereniging per e-mail, waarna de administratieve afhandeling volgt. Het initiatief en de verantwoordelijkheid om de bond over een en ander tijdig te Een voorloopkeuring vervangt niet de keuring op de norm voor voetbal, maar biedt slechts enige flexibiliteit bij 'nog niet Een voorloopkeuring kan tot 1 maart van het betreffende speelseizoen. Daarna dient het veld, om KNVB-competitiewedstrijden op te mogen spelen, 'volledig' te voldoen aan de norm voor voetbal. Een voorloopkeuring brengt extra kosten met zich mee.

Bemiddeling

Voor eventuele problemen met de keuring wordt aanbevolen direct contact te zoeken met de KNVB, die mogelijk kan bemiddelen. Dit kan met de afdeling Ondersteuning Clubbesturen van het betreffende speeldistrict of rechtstreeks met de afdeling accommodatiezaken van de KNVB in Zeist. De keuringsprocedure voor kunstgrasvelden kan versneld plaatsvinden als

Onderhoud

Het is verstandig om bij de keuze van het kunstgrasveld rekening te houden met het volgende. De meeste 'sport-functionele' eigenschappen van het veld lopen, ondanks goed onderhoud, in de loop van de tijd in waarde terug en zijn zelden weer op niveau te brengen. Het is daarom van groot belang om bij een nieuw veld te zorgen voor voldoende 'overwaarde' en vanaf het

Aanbevolen wordt het kunstgrasveld regelmatig te keuren en dit te monitoren, om tijdig te kunnen sturen op onderhoud en

Door de KNVB worden geen beperkende bepalingen voor het gebruik van schoeisel op kunstgrasvelden opgelegd, mits wordt voldaan aan de gestelde eisen in de 'Spelregels veldvoetbal'. In de praktijk is gebleken dat de spelers het voetballen op schoenen met een rubberen zool met vaste noppen, als het meest prettig ervaren.

Aanbevelingen

Afmetingen

Een trainingsveld heeft bij voorkeur de afmetingen van een wedstrijdveld. Dit om:

- wedstrijdsituaties volledig te kunnen nabootsen;
- tactische en technische trainingen goed tot hun recht te kunnen laten komen;
- het gebruik beter te kunnen spreiden en zo kwetsbare gebieden te mijden;
- onderlinge wedstrijdjes en oefenwedstrijden te kunnen spelen;
- meerdere groepen gelijktijdig te kunnen laten trainen.

Speeloppervlak

De speeleigenschappen dienen zoveel mogelijk overeen te komen met die van een wedstrijdveld. Dit houdt onder andere in:

- een vlak, stevig en stroef oppervlak;
- een uitstekende ontwatering (waterberging, waterdoorlatendheid, waterafvoer);
- geen scherpe delen aan het oppervlak;
- de mogelijkheid tot intensief gebruik, óók onder minder gunstige bodem- en weersomstandigheden;
- het behoud van speeleigenschappen bij intensief gebruik;
- gemakkelijk te onderhouden;
- zo mogelijk begroeid met gras.

N.b.: vanwege het aanmerkelijk intensievere gebruik van trainingsvelden, zijn de eisen die aan opbouw en onderhoud van een trainingsveld worden gesteld zwaarder dan bij een wedstrijdveld.

(Half)harde speeloppervlakken (gravelvelden)

De KNVB acht toepassing van halfharde en harde speeloppervlakken voor trainingsdoeleinden niet wenselijk. Dit vanwege speltechnische en mogelijk medische implicaties als gevolg van het gebruik van deze speeloppervlakken. Bovendien zijn er op deze velden eerder materiaal- en onderhoudstechnische problemen, waardoor voortdurend gericht en zorgvuldig onderhoud

Wetravelden

Wetravelden zijn primair wedstrijdelden waarop slechts in gedoseerde mate trainingen mogelijk zijn, waarbij de wedstrijdwaardigheid te allen tijde gewaarborgd moet zijn. Het trainingsgebruik mag daarom niet de overhand krijgen. Overbespeling of gebruik onder ongunstige weers- en terreinomstandigheden kunnen verder leiden tot verlies van

Kunstgrasvelden

Kunstrasvelden zijn in principe onbepert bespeelbaar en derhalve goed inzetbaar als wedstrijd- én als trainingsveld. Voorwaarde is wel dat de veiligheid en bespeelbaarheid (ofwel de sporttechnische eigenschappen) voldoende gewaarborgd zijn. Een erkend keuringsinstituut kan voor de vereniging een meting uitvoeren op de gebruiksnorm.

Inrichting

De ideale inrichting van een trainingsveld bestaat uit:

- twee vaste doelen (op de vaste plaatsen) met ballenvangers;
- extra ballenvangers (aan de lange zijden) voor elke speelheft;
- voldoende verplaatsbare doelen van verschillend formaat;
- trainingsveldverlichting;
- rondom het veld een lage afscheiding met gaaswerk/staafmatten als lage 'ballenvanger'.

Regels

Elke bij de KNVB aangesloten vereniging is verplicht om (een) terrein(en) met, in de onmiddellijke nabijheid, voldoende kleedgelegenheid te hebben. Deze moeten voldoen aan de door het bestuur (KNVB) gestelde eisen.

Per wedstrijd moeten afzonderlijke kleed/wasruimten beschikbaar zijn.

Voor bezoekende teams moet er een afsluitbare kleed/wasruimte zijn, of een afsluitbare (kast)ruimte waarin zij kleding en waardevolle spullen kunnen opbergen.

In de kleedkamer of de directe nabijheid daarvan moeten voldoende toiletvoorzieningen zijn.

De scheidsrechter(s) en eventuele neutrale assistent-scheidsrechters behoren de beschikking te hebben over voldoende en afzonderlijke kleed-, was- en toiletgelegenheid.

De kleedruimte moet qua inrichting, afmetingen en uitvoering voldoen aan de richtlijnen.

De kleedgelegenheid moet altijd 'medisch/hygiënisch verantwoord' schoon zijn.

Parkeergelegenheid

Auto's, maar ook de verschillende soorten tweewielers en soms zelfs touringcars behoren op of bij de accommodatie in voldoende mate een geschikte plek te kunnen vinden.

Aanbevelingen

De KNVB stelt geen kwantitatieve eisen aan de parkeergelegenheid van een vereniging, maar vindt uiteraard wel dat deze moet voldoen aan de behoeften van de bezoekers. Informatie over parkeernormen zijn te vinden in de CROW-publicatie 'Parkeerkerncijfers' en bij de ASVV (Aanbevelingen voor verkeersvoorzieningen binnen de bebouwde kom).

De noodzaak om een auto te gebruiken is afhankelijk van de:

- afstand tussen woning en sportpark;
- bereikbaarheid per openbaar vervoer;
- ontsluiting voor fietsers en bromfietzers;
- verkeersveiligheid en sociale veiligheid van de route;
- aanwezigheid van goede stallingmogelijkheden.

Als bij de locatiekeuze en inrichting van een sportpark met deze factoren rekening gehouden kan worden, biedt dit mogelijkheden autoverkeer en de noodzaak van parkeerruimte te beperken.

Bij het bepalen van het aantal benodigde parkeerplaatsen voor een nieuw sportpark kan een goede inventarisatie een praktisch hulpmiddel zijn. Een goede inventarisatie omvat de volgende informatie.

- aantal parkeerplaatsen in de oude situatie (op parkeerterrein bij sportpark, in bermen, in straten, op bedrijfsterreinen en bij frequentie knelpunten (wekelijks of twee keer per jaar));
- aantal toeschouwers (gemiddeld en piekbezoek);
- aantal eigen leden dat met de auto komt (wedstrijden en training);
- mogelijkheden tot medegebruik in nieuwe situatie (scholen, bedrijven, kantoren, winkelcentra, enzovoort);
- overlast bij piekbelasting voor omgeving in nieuwe situatie;
- tijdelijke parkeermogelijkheden bij piekbelasting (pleinen, grasstroken, semi-verharde terreinen);
- dubbel gebruik voor andere activiteiten (andere sport, kermis, stallen vrachtauto's, enzovoort).

Tweewielers

Fietsen, bromfietsen en scooters moeten nabij het clubgebouw kunnen worden gestald, zodat visueel en sociaal toezicht mogelijk is. Bij voorkeur wordt de stallingruimte binnen het sportpark gesitueerd. Er moeten voldoende klemmen, rekken of beugels worden aangebracht, opdat fietsen geordend kunnen worden gestald en op slot gezet/ vastgezet. Voor bromfietsen

Mindervaliden

Een sportpark behoort direct nabij de hoofdingang voldoende (minimaal twee) speciaal aangegeven parkeerplaatsen voor mindervaliden te hebben. Voor informatie over de inrichting en maatvoering van dit type parkeerplaatsen wordt verwezen

Touringcars

Hoewel voor wedstrijdbezoek steeds minder vaak een touringcar wordt ingezet, kan het wenselijk zijn om bij de inrichting van een parkeerterrein hiermee toch rekening te houden. Voor een touringcar is een ruimte van 25 x 5 meter benodigd.

'Los- en laadperron'

Bij veel sportparken is het op zaterdagochtend een komen en gaan van ouders die hun kinderen brengen en halen. Vaak hebben zij geen parkeerplaats nodig, maar slechts voor enkele minuten een veilige plek om de kinderen te kunnen 'lossen of laden'. Door hiervoor een aparte voorziening op te nemen, kunnen de soms chaotische toestanden voor de poort worden

---

Vrije hoogte boven speelveld

Regels

Boven het speelveld mogen zich geen hinderlijke of gevaarlijke obstakels bevinden.

Toelichting

In de Spelregels veldvoetbal wordt er vanuit gegaan dat boven het speelveld en directe omgeving (de uitloop) géén hinderlijke obstakels (zaken waarmee spelers of bal in aanraking kunnen komen of waarvan zij hinder kunnen ondervinden) aanwezig zijn.

Aanbevelingen

In het amateurvoetbal is er nogal eens sprake van hinder en overlast van bomen en beplanting. Bomen en struiken staan vaak te dicht op het veld, waardoor boven de uitloop en het speelveld takken kunnen hangen. In het najaar laten bepaalde bomen hun vruchten vallen - eikels, kastanjes - waardoor voor een speler die valt een minder prettige situatie ontstaat.

Van indirecte invloed, maar veel ingrijpender, is de negatieve invloed van bomen en hoge plantstroken op de bespeelbaarheid van de velden. Door de sterke schaduwwerking droogt het veld minder goed en zijn vaak slechte speelcondities of zelfs

Hoog opgaande bomen en plantstroken dienen daarom op voldoende afstand van het veld te worden geplaatst. In het ontwerp dient al rekening te worden gehouden met de uiteindelijke vorm van de soort boom en de plaats ten opzichte van de

Beplanting aan de zuidzijde van een veld geeft meer overlast dan bomen aan de noordzijde. Er dient regelmatig en vooral tijdig te worden gesnoeid. Te vaak wordt te laat ingegrepen waardoor situaties ontstaan die lastig zijn om terug te draaien, zoals

Met betrekking tot stadions hebben de FIFA en UEFA bepaald dat voor een uitschuifbaar dak, een geluidsinstallatie of videowall boven het speelveld, er een vrije hoogte van 30 meter moet worden aangehouden. Voor de overige accommodaties geldt dat dit soort voorzieningen buiten het speelveld moeten worden geplaatst.

Voor leidingen, kabels en dergelijke geldt dat ze in de meeste gevallen in de grond worden aangebracht. Tijdelijke kabels, zoals voor een tijdelijke geluidsinstallatie, moeten buiten het speelveld om worden geleid. Voor hoogspanningsleidingen boven een

KORFBAL

Richtlijnen

Zoals al aangegeven kent de korfbalsport twee verschijningsvormen: korfbal, aangesloten bij de IKF en dameskorfbal. Onderstaande richtlijnen gelden zowel voor het gemengd korfbal als voor het dameskorfbal.

Veldkorfbal

Speltechnische eisen voor een korfbalveld Speeloppervlak

Het speeloppervlak voor korfbal moet vlak, veerkrachtig en stofvrij zijn en mag bovendien niet glad zijn. Van oorsprong wordt veldkorfbal gespeeld op natuurgras. Een goed onderhouden natuurgrasveld heeft een graslengte van 3 - 5 cm en de bodem is goed gedraineerd om de bespeelbaarheid bij neerslag te waarborgen. Wanneer de vraag naar speelruimte groter is dan de ruimtelijke mogelijkheden of als een hogere bespeelbaarheid wordt verlangd, is een kunstgrasveld aan te bevelen. Daarnaast

Voor een korfbalveld zijn twee sporttechnische normen opgesteld. Voor zandkunstgras geldt de norm NOCNSFKNKV2- 15.1 (topsport), deze norm is van toepassing op de ereklasse, hoofdklasse, overgangsklasse, de reserve ereklasse, de reserve hoofdklasse, de reserve overgangsklasse, de hoofdklasse A-jeugd, de hoofdklasse B-jeugd, de hoofdklasse C-jeugd, de topklasse dames en de hoofdklasse dames. De competities van deze klassen dienen op korfbalvelden van het type zandkunstgras plaats te vinden. Competitiewedstrijden van de overige klassen kunnen ook op natuurgras korfbalvelden

Situering

In verband met de zonnestand is het gewenst de velden met de lengteas NNW-ZZ aan te leggen.

Speelveldafmetingen

Het standaard wedstrijdveld bestaat uit een rechthoek met de volgende afmetingen:

Een standaard kunstgras korfbalveld (zie Planningsnorm Korfbal NOC*NSF 2014) heeft een bruto oppervlakte van 48 x 44 meter. Hierop worden twee velden ingesneden van 40 x 20 (voor 8-tallen) meter met 4 meter uitloop tussen de velden en 2 meter uitloop rondom de velden. Daarnaast worden 2 à 3 jeugdelden gecentreerd of overdwars aangebracht 24 x 12 meter

Voor de aanleg van nieuwe kunstgrasvelden geldt:

Achttallen dienen met ingang van 1 juli 2014 op een veld van 40 x 20 meter te spelen, met in achtname van de volgende

- Top- en wedstrijdkorfbal: er dient met vaste grondpotten en met vaste belijning (*) gespeeld te worden.
- Breedtekorfbal: er mag met losse palen en met losse belijning gespeeld worden. 4Korfbal-teams spelen op een veld van 24

3. Bestaande kunstgrasvelden

Tot uiterlijk 30 juni 2026 is het, in afwijking van de verplichte afmeting van 40 x 20 meter, toegestaan op een veld met de hieronder staande afmeting te spelen indien aan de daarbij vermelde aanvullende bepalingen wordt voldaan:

a. Top- en wedstrijdkorfbal:

- Senioren/A-jeugd: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 60 x 30 meter is toegestaan, mits met vaste grondpotten en
- Damesteams senioren/ A-jeugd: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 50 x 25 meter is toegestaan, mits met vaste grondpotten en met vaste belijning(*) gespeeld wordt;
- B/C-jeugd: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 50 x 25 meter is toegestaan, mits met vaste grondpotten en met vaste

b. Breedtekorfbal

- Senioren/A-jeugd: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 60 x 30 meter is toegestaan, mits met vaste belijning gespeeld
- Damesteams Senioren/ A/B/C/D-jeugd, alsmede gemengde teams B/C/D-jeugd: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 50 x 25 meter is toegestaan, mits met vaste belijning gespeeld wordt.
- 4Korfbal: spelen op een bestaand kunstgrasveld van 25 x 15 meter is toegestaan, mits met vaste belijning gespeeld wordt

Het speelveld wordt begrensd door de binnenkant van de lijnen. De veldafmetingen worden dus exclusief de belijning gemeten. Om het speelveld dient een uitloopstrook ter breedte van ten minste 2,00 meter obstakelvrij te worden gehouden en 4,00 meter tussen de beide naast elkaar gelegen velden. Deze uitloopstroken dienen in een gelijke constructie te zijn uitgevoerd als het speelveld. Bij wedstrijden voor topspelwedstrijdkorfball is een afrastering verplicht. Bij wedstrijden voor breedtekorfball

[In tabel E2.34.1 Spelbepalingen Veldcompetitie wordt per categorie inzicht gegeven in de volgende onderdelen: gemiddelde en maximale leeftijd, balnummer, paalhoogte, veldafmeting, speelduur en wisseling van vak. Voor de meest actuele versie zie](#)

Speelveldbelijning en -inrichting

Natuurgrasveld

Het speelveld dient te worden afgebakend met duidelijk zichtbare witte lijnen of linten. Deze lijnen of linten zijn 3-5 cm breed. Op dezelfde wijze is de grenslijn tussen de vakken aangegeven. Op andere dan grasterreinen mag ook gebruik worden gemaakt van gele linten of gele koorden met een doorsnede van minimaal 5 mm. De binnenkant van de lijnen is de grens van het speelveld. Op de hoeken van het veld mag een vlag worden geplaatst, waarvan de vlaggenstok 1,50 meter boven de grond uitsteekt. Het gebruik van vlaggen aan het eind van de middenlijn is verboden. De strafworp punten worden op 2,50 meter

Kunstgrasveld

De belijning en de afmetingen van een standaard senioren wedstrijd veld zijn weergegeven in de norm NOCNSFKNKV2- Bl.1. Het belijningsplan dient voorafgaand aan de aanleg door het KNKV te worden goedgekeurd. Een schematisch belijningsplan is weergegeven voor een standaard kunstgrasveld in figuur E2.34.1 voor een korfbalveld zonder de optionele ovaal en in figuur E2.34.2 voor een korfbalveld met de optionele ovaal. De belijningskleur voor een korfbalveld is zoals beschreven in tabel

Plaatsing korfbalpaal

De afstand tussen het hart van de korfbalpaal en de binnenzijde van de achterlijn dient $\frac{1}{6}$ van de lengte van het speelveld te bedragen. In de breedterichting is de afstand van de korfbalpaal tot de beide zijlijnen gelijk.

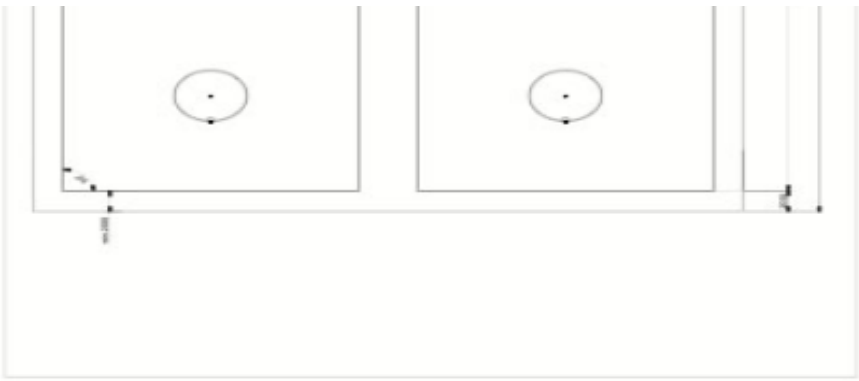
Vrijeworpcirkel

Het middelpunt van de verplichte vrijeworpcirkel (straal 2,50 meter incl. belijning) dient gepositioneerd te zijn op het midden van de lange zijde van de strafworp punt aan de kant van de middenlijn.

Ovaal

De vrijeworpcirkel is verplicht, maar optioneel kunnen twee ovaal worden aangebracht. De ovaal geeft het strafworp gebied aan. De vrijeworpcirkel moet te allen tijde zichtbaar blijven.

Figuur E2.34.2 Belijningsplan voor een standaard kunstgras korfbalveld inclusief ovalen

Met ingang van competitie seizoen 2008/2009 dient ten behoeve van alle competities gebruik te worden gemaakt van een aluminium paal met een kunststof korf (KNKV Bestuursbesluit RvW 4.7). De kunststof korf voldoet aan de IKF regulations en is voorzien van het 'IKF approved' stempel en een markering als voorgeschreven door de IKF. De korfbalpaal is vervaardigd van

Een vaste paal wordt verplicht aangelegd met een grondpot, die voorzien is van een conische ring voor het nagenoeg spelingsvrij opstellen en van een rubber afdichting om vuil en zand te weren.

Tabel E2.34.2 Overzicht kleur belijning en afmetingen speelveld

Categorie	Kleur	Afmeting [meter]	Plaats korfbalpaal uit achterlijn [meter]
Gemengd			

Senioren, A t/m C-jeugd	hoofdgebruik	wit	40 x 20	6,67
	medegebruik	geel	40 x 20	6,67
D-jeugd	hoofdgebruik	wit	40 x 20	6,67
	medegebruik	geel	40 x 20	6,67
E-jeugd; 4Korfbal		rood	24 x 12	6,00
F-jeugd; 4Korfbal		rood	24 x 12	6,00
Dames				
Senioren, A t/m C-jeugd	hoofdgebruik	wit	40 x 20	6,67
	medegebruik	geel	40 x 20	6,67
D-jeugd	hoofdgebruik	wit	40 x 20	6,67
	medegebruik	geel	40 x 20	6,67
E-jeugd; 4Korfbal		rood	24 x 12	6,00
F-jeugd; 4Korfbal		rood	24 x 12	6,00

Banken/dug-outs

Binnen de afzetting, maar buiten de uitloopstroken, worden twee banken geplaatst voor minimaal 8 personen per team. Deze banken dienen minimaal 2 meter uit de zijlijn te worden geplaatst. De banken staan op een onderlinge afstand van ten minste 2 meter, aan beide zijden van de middenlijn. Dug-outs, al of niet verplaatsbaar, dienen eveneens minimaal 2 meter uit de zijlijn

Sportvloerenlijst

Op de sportvloerenlijst Korfbal (outdoor) staan alle sportvloertypen vermeld waarbij uit onderzoek is gebleken dat deze voldoen aan de normen, die door het KNKV en de nationale normcommissie zijn vastgesteld. Sportvloerenlijsten zijn daarnaast beschikbaar voor atletiek, bowls, handbal, hockey, honkbal, korfbal, squash, rugby, tafeltennis, tennis, voetbal en alle binnensporten. Veiligheid, duurzaamheid, kwaliteit en de geschiktheid voor de sport staan hierin centraal. Op de lijsten is de specifieke karakterisering van de sportvloer weergegeven, zoals de sportfunctionaliteit, de duurzaamheid, de bespeelbaarheid

[De sportvloerenlijsten worden beheerd door NOC*NSF. De internetversie van de sportvloerenlijsten is te vinden op de website](#)

Richtlijnen betreffende plaats en inrichting van kleedaccommodaties en nevenruimten

Voor deze richtlijnen dient hoofdstuk F1 te worden geraadpleegd. Het KNKV heeft echter een aantal aanvullingen ten aanzien van deze algemeen geldende richtlijnen voor veldsporten, daar het korfbal een gemengd karakter heeft. De kleedaccommodatie, behorende bij één veld, dient minimaal te bestaan uit een viertal kleedruimten, te weten één voor de dames van de ontvangende vereniging, één voor de dames van de bezoekende vereniging, één voor de heren van de

Uitgaande van de normale kleedruimte (15 m²) kunnen dan bij wisseling van de wedstrijden vier ploegen met 2 reserves en leiding van de kleedaccommodatie gebruik maken. Daar de wasruimte slechts steeds door maximaal 6 spelers (speelsters) tegelijk wordt gebruikt, kan met 5 m² wasruimte per kleedruimte en 2 warme douches volstaan worden.

Maar aangezien op het nieuwe standaard kortbaaveld twee wedstrijdvelen van 40 x 20 meter liggen zullen minimaal 24 spelers van de kleedruimten gebruik maken. De voorkeur van het Korfbalverbond gaat dan ook uit naar kleedruimten met een groter vloeroppervlak. Daar in de praktijk niet al de sporters gelijktijdig van de kleedruimten gebruik maken, kan worden volstaan met kleedruimten van 21 m². Wel dienen er voor de kleding 72 haken (3 x 24) per kleedruimte aanwezig te zijn. De wasruimte dient voor 12 spelers(sters) geschikt te zijn, zodat de benodigde wasruimte 10 m² en het aantal douches 4 stuks per kleedruimte bedraagt.

Heeft men de beschikking over 3 wedstrijdvelen van 40 x 20 meter dan behoort de kleedaccommodatie van 4 kleedruimten van minimaal 21 m² aangevuld te worden met twee kleedruimten van minimaal 15 m², inclusief de bijbehorende wasruimte van minimaal 5 m² en twee douches. Voor elk extra wedstrijdveld van 40 x 20 meter horen dus twee extra kleedruimten van minimaal 15 m².

voor wat betreft de bergruimte is niet gewenst, dat elke vereniging de beschikking heeft over een eigen afsluitbare bergruimte. Deze bergruimte dient, met het oog op het opbergen van de stelling van de korfbalpalen, 4 meter lang te zijn en de breedte van 2,5 meter te hebben. De benodigde vloeroppervlakte is dan minstens 10 m². De toegangsdeur dient zo geprojecteerd te worden, dat de palen zonder draaien naar binnen kunnen worden gebracht. Gezien het gemengde karakter van de korfbalsport en daardoor ook het mogelijk leiden van wedstrijden door vrouwelijke scheidsrechters, dient bij het ontwerpen van kleedruimten voor scheidsrechters hiermee rekening gehouden te worden.

KORFBAL

Basis: Planningsnorm NOC*NSF

Soort teams	Weging	Aantal teams	
		za	zo
Senioren	1,0	3	0
A-jeugd	1,0	0	0
B-C-jeugd	0,6	1	0
D-F-jeugd	0,4	0	0
Totaal		4	0

Berekening aantal speelvelden:

aantal s.w.e.
bespelingsnorm
aantal velden
Afgerond

VOETBAL

Planningsnorm voetbal afzonderlijk bijgevoegd

